

ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

УДК 342.2

Наталія Захарчин

Національний лісотехнічний університет України,
кандидат історичних наук,
доцент кафедри історії України,
економічної теорії та права
zakharchin@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3000-2595>

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ПЕРЕДУМОВИ РЕФОРМУВАННЯ ГМІННОГО УСТРОЮ В ГАЛИЧИНІ У 20–30-х рр. ХХ СТОЛІТТЯ

<http://doi.org/10.23939/law2021.29.010>

© Захарчин Н., 2021

Розбудова відновленої у 1918 р. Польської держави вимагала нових концептуальних поглядів та дій у політико-правовій сфері. Відповідно, міжвоєнна (1918–1939 рр.) Польща потребувала уніфікації територіально-адміністративних одиниць та пов'язаних із ними органів влади до однієї сталої складової. Перш за все, такої уніфікації потребував гмінний устрій, який в польській державі до початку 30-х рр. ХХ століття вирізнявся неоднорідністю. Реформа, здійснена у 1933 р., запроваджувала одну, єдину, так звану, “колективну” гміну (*gmina zborowa*) для усіх регіонів Другої Речі Посполитої. Такого типу гміни не існувало в Галичині. Тут, з часів австро-угорського панування існувала так звана “одиначна” гміна, відмінна від запропонованої концепції уніфікації. У зв'язку із цим, метою статті є аналіз основ нормативно-правового регулювання функціонування гміни в Галичині в кінці ХІХ – 20-х рр. ХХ століття та, відповідно, правових передумов реформування гмінного устрою в Галичині у контексті територіально-адміністративних реформ Другої Речі Посполитої.

Методологія дослідження базується на принципах об'єктивності та історизму. Також в роботі використано історичний, емпірико-теоретичний та загальнонаукові методи дослідження.

Основні одержані висновки. Нормативно-правові передумови реформування гмінного устрою в Галичині диктувалися законодавством, запровадженим ще за часів Австро-Угорської монархії. Певні поверхневі законодавчі новації, які не вносили кардинальних змін у функціонування гміни, були внесені практично водночас з проголошенням незалежності Польщі (1918 р.). Польські законодавці шукали шляхи уніфікації адміністративного устрою засобом запровадження єдиної “колективної” гміни на усій території Другої Речі Посполитої. Основоположним законодавчим документом щодо реформування сільської гміни Польщі став Закон “Про часткову зміну устрою територіального самоврядування” 1933 р.

Ключові слова: муніципальне право, місцеве самоуправління, адміністрація Галичини в складі Другої Речі Посполитої, гміна.

Постановка проблеми. Процеси державного будівництва сучасної України супроводжуються реформуванням та вдосконаленням нормативно-правової бази, зокрема, в питаннях функціонування органів територіального самоврядування. Безперечним залишається факт потреби

опертя на правовий досвід минулих років як в контексті реформування адміністративного ладу України, так і її найближчих сусідів, зокрема Польщі. Відтак спроба наукового аналізу передумов реформування територіально-адміністративного устрою міжвоєнної Польщі, а також її складової у цей період – Галичини, бачиться доволі актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв’язання проблеми і на які спирається автор. Останні дослідження і публікації з цієї тематики можна поділити на дві частини. Перша – праці польських дослідників, які звертались до питань реформування самоврядного устрою у міжвоєнній Польщі – це Бехр Й., Босяцкі А., Котульські М., Панкович А., Птак М. Другий блок – загальні та спеціальні дослідження українських науковців з історії держави та права зарубіжних країн – Бандурки О., Терлюка І., Макарчука В., Алексієвця М. Безпосередньо проблема, яка розглядається у статті, українськими науковцями, комплексно не розглядалася.

Мета статті. Здійснити аналіз передумов реформування територіально-адміністративного устрою Другої Речі Посполитої (на рівні сільської гміни) та Галичини, як її складової.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Першим, безумовно революційним, документом, який встановлював повноваження гміни в Галичині, став так званий гмінний Закон, або Закон про гміни 1866 р. Австрійської імперії. В § 1 Закону про гміни [1, s. 1] вони характеризувалися як “поселення (село, містечко, місто), які на сьогодні мають власне гмінне правління”. Інтереси гміни представляли рада гміни та гмінне правління. Гмінна рада складалась із обраних членів та тих, які входили до неї без обрання. Без виборів до ради могли входити мешканці гміни, які сплачували п’яту частину прямих податків усієї гміни, або ті, хто був зареєстрований як окрема особа в крайовій табулі (*Tabula Krajowa*).

До гмінного правління входив голова гміни (війт у селі та бурмістр у місті) та, принаймні, двоє радних. “Там, де це вимагає масштаб діяльності та відносин, гмінна рада може відповідно збільшити кількість членів, але лише в тому випадку, якщо їх кількість не перевищує третини кількості радних” [Там само, s. 7]. Гмінне правління також входило до складу гмінної ради.

Сфери діяльності гміни, згідно з § 26 Закону, поділялись на власні та покладені на неї. Власні – які гміна мала право вирішувати самостійно. До них, передусім належало управління гмінною власністю, забезпечення безпеки та порядку, стан доріг, поліцейний нагляд, пожежна безпека, будівництво, шкільні справи, та врегулювання різноманітних конфліктів між мешканцями.

Надані, або покладені на гміну сфери діяльності – це ті, які гміні було доручено здійснювати “зверху”, вищими органами влади. Зазвичай, гмінне керівництво було обтяжене значною кількістю таких наказів та розпоряджень “зверху”.

До проголошення незалежної Другої Речі Посполитої (листопад 1918 р.) в Галичині існували так звані *obszary dworskie* – панські маєтки. Вказані адміністративні одиниці у Законі 1866 р. визначались як земельні маєтки, колишні домініальні землі, вилучені із гмінної власності. Маєтки, які знаходились у межах міста, мали бути об’єднані із гміною міста. Очоловували, і, відповідно, здійснювали адміністративні функції тут власники маєтку, або їх законні представники [Там само, s. 65].

Фактично, панські маєтки (*obszary dworskie*) існували як окремі адміністративні одиниці, які мали окрему судову та поліцейну владу. Окрім того, у власників маєтків до 1914 р. було монопольне право полювати на своїх і на селянських землях – землях гміни.

Закон 1866 р. піддавався критиці упродовж другої половини ХІХ – початку ХХ ст. Перш за все, вузьким місцем закону було дублювання органів, які мали повноваження контролювати діяльність гміни: зі сторони держави – староство, зі сторони самоврядних органів – Рада повітова та повітовий відділ [2, s. 10].

Також негативом вважалися виборчі обмеження та наявність панських маєтків (*obszary dworskie*) як окремої адміністративної субодиниці.

Однак, незважаючи на недоліки, Закон про гміни 1866 р. фактично заклав основи самоврядування в Галичині, що надалі реалізовувалось та знайшло своє продовження у міжвоєнній Польщі.

У другій половині XIX – на поч. XX ст. час від часу лунали пропозиції зміни існуючого правового статусу сільської гміни в Галичині. Так, Крайовий виділ Галицького крайового сейму у др. половині XIX ст. представив свої проекти реформи гмінного устрою, заявляючи, що гміни не мають можливості виконувати покладені на них завдання, а подвійність нагляду за гміною перешкоджає його ефективності, створюючи інституційну плутанину [3, s. 1–14].

Відтак з 1872 по 1876 рр. Крайовим виділом було представлено чотири проекти зміни гмінного устрою в Галичині. Пропозиції включали як зміну напрямку окремих сфер діяльності органів гміни, так і повну, системну реформу адміністративного устрою в Галичині [Там само, с. 13]. Зокрема, депутат Ю. Дунаєвський 1876 р. запропонував зберегти гміни як громади, а панські маєтки (*obszary dworskie*) як економічні одиниці. Адміністративну владу пропонувалось поділити на окружну, обласну та крайову [Там само, с. 13].

В кін. XIX – початку XX ст. основні дискусії у Сеймі стосовно майбутнього сільської гміни точились навколо майбутнього панських маєтків (*obszary dworskie*). Фактично були модифіковані підходи до зміни гмінного устрою – одна з останніх пропозицій Галицького Сейму перед Першою світовою війною у 1914 р. – повністю вилучити з адміністративного поділу панські земельні маєтки, які були вилучені із гмінної власності [4, s. 4].

До кінця XIX ст. в Галичині діяла одна гмінна система – як для сільської гміни, так і для гмін міст. Але у 1889 р. було прийнято Закон від 13 березня 1889 р., який впроваджував гмінні норми в тридцяти галицьких містах [5]. А 3 липня 1896 р. запроваджено Закон, який встановлював гмінний устрій для усіх інших галицьких міст [6].

То ж до проголошення незалежності Польщі адміністративно-правові відносини у гмінах Галичини регулював гмінний Закон 1866 р. та подальші австрійські нормативно-правові акти, які стосувались гмін міст Галичини.

З утвердженням Другої Речі Посполитої нова влада не відмовляється від ідеї зміни устрою найнижчої ланки адміністративного устрою. Адже “без реорганізації гмінної системи не можна серйозно замислюватись про реорганізацію державної адміністрації” [7, s. 156].

Ідея локальних змін в Галичині поступово переформатовується у концепцію глобальних перетворень у новоствореній Польській державі. Необхідність реформи обґрунтовувалась нагальною потребою не лише через недоліки чинного гмінного законодавства в Польщі, але передусім тому, що кожна з колишніх складових Австро-Угорської, Російської та Німецької імперій, які після 1918 р. склали державне тіло Другої Речі-Посполитої, мала відмінне законодавство, яке регулювало місцеве самоуправління.

Нормативно-правові акти про розподіл владних повноважень в гміні відрізнялися настільки суттєво, що у майбутньому ці відмінності могли викликати внутрішні системні конфлікти, перешкоджаючи створенню ефективної системи влади у міжвоєнній Польщі.

Першим нормативно-правовим актом, покликаним змінити відносини в сільській гміні Галичини, стало розпорядження Польської ліквідаційної комісії від 23 листопада 1918 р. щодо реформування порядку виборів до гмінної ради.

Вибори до гмінної ради в підавстрійській Галичині базувались на куріальній системі – виокремлювались три курії залежно від сплачуваного прямого податку. Виборче право було нерівним, цензурованим та обмеженим [4, s. 3]. Упродовж XIX – початку XX ст. галичани неодноразово виступали проти таких несправедливих виборчих обмежень [8]. Розпорядження від 23 листопада 1918 р. запроваджувало ще одну курію – четверту, в якій надано виборчих прав усім повнолітнім громадянам, незалежно від статі. Зміна була суттєвою, але недостатньою у реформуванні виборчого законодавства в сільській громаді Галичини.

Наступним актом, який змінював статус сільських гмін міжвоєнної Польщі, став Закон про панські маєтки (*obszary dworskie*) від 26 липня 1919 р. Ці адміністративні одиниці включались до складу гміни.

Панські маєтки та їх власники до цієї реформи не набували права використання майна гміни та, водночас з них не стягувалися видатки, пов'язані з утриманням гміни [9]. Відтепер власники названих адміністративних субодиниць набували прав та обов'язків членів сільських гмін. Одночасно, арт. 5 Закону ліквідував дію гмінного закону 1866 р. та пов'язаних із ним нормативно-правових норм.

Закон від 26 липня 1919 р., за поданням Сейму, починав діяти у Східній Галичині тільки із закінченням військових дій та встановленням мирного життя.

Погоджуємось із думкою Й. Бехр, що після проголошення незалежності у Другій Речі Посполитій існував плюралізм правових норм, що визначали внутрішню систему організації життя в гмінах [10, s. 290].

В Галичині, як вже зазначалось, на відміну від інших територій Польської держави, функціонувала так звана “одиначна” гміна, яка включала у себе населення однієї місцевості (села, міста, містечка). В інших регіонах міжвоєнної Польщі існували як “одиначні”, так і колективні гміни. У кількісному співвідношенні “одиначних” гмін у Галичині було значно більше, ніж у інших регіонах Польщі. До прикладу, перепис 1921 р. у Львівському воєводстві фіксував таких одиначних гмін 2203. Окрім них, у воєводстві зафіксовані ще не ліквідовані Законом від 26 липня 1919 р. 883 панські маєтки (*obszary dworskie*) [11, s. VIII]. Натомість, до прикладу, у Поліському воєводстві перепис фіксував 118 гмін, а у Волинському – 95 гмін тощо. Отже, дрібних, “одиначних” адміністративно-територіальних одиниць в Галичині було практично у двадцять разів більше ніж у інших воєводствах.

Доповнимо, що в організаційному та економічному плані сільські гміни в Галичині були значно відсталішими, ніж подібні адміністративні одиниці в інших частинах Другої Речі Посполитої. Недофінансування діяльності органів влади в сільських гмінах Галичини нерідко призводило до необхідності критичного скорочення управлінського апарату. Так, до прикладу, у Львівському повіті один гмінний писар міг виконувати свої обов'язки на декілька гмін через брак фінансового забезпечення його діяльності [12, арк. 2].

Такі невеликі одиначні гміни в Галичині не могли ефективно виконувати покладені на них завдання як у сфері функціонування гмінних органів управління, так і у сфері соціального захисту мешканців сільської громади – покращення рівня освіти, охорони здоров'я тощо [13, s. 166]

Польська держава потребувала нових концепцій розбудови політичної системи, що мала включати у себе реформу та уніфікацію територіально-адміністративного устрою. До початку 30-х років ХХ ст. існували значні відмінності між окремими регіонами у питаннях організації структури органів влади, їх конкретних повноважень та фактичного обсягу повноважень.

Більше того, процес об'єднання стримувався відсутністю єдиної моделі побудови місцевої адміністрації [10, s. 290]. Тому розпорядження та закони, творені у період 1918–1920-х рр. щодо зміни гмінного устрою в Галичині мали точковий характер. Вони передбачали подальшу зміну не тільки регіонального, але й національного законодавства у цій сфері.

У липні 1919 р. польським урядом вноситься до розгляду у Сеймі проєкт закону про сільську гміну. Згідно з первинним проєктом, гмінна система повинна була базуватися на трьох принципах: 1) гміна мала бути колективною, 2) гміна має бути всеосяжною, 3) однакова гмінна система повинна застосовуватися на всій території Другої Речі Посполитої [7, s. 34].

Польські законодавці у своїх намірах керувались потребою зміни гмінного устрою у державі за зразком “колективної” гміни, яка не була притаманна Галичині. Ці ініціативи реалізовано у березні 1933 р. – Сеймом прийнято Закон “Про часткову зміну устрою територіального самоврядування” [14]. В Законі встановлювався єдиний формат гмінного устрою на території як Галичини, так і усієї Другої Речі Посполитої – колективна гміна (*gmina zbiorowa*).

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Нормативно-правові передумови реформування гмінного устрою в Галичині диктувалися застарілим законодавством, запровадженням ще за часів Австро-Угорської монархії. Певні новації були внесені практично водночас з проголошенням незалежності Польщі (1918 р.). Однак, це були лише так би мовити “косметичні” зміни, які не могли кардинально перебудувати функціонування галицької сільської гміни. Польські законодавці шукали шляхи уніфікації адміністративного устрою засобом запровадження єдиної “колективної” гміни на усій території Другої Речі Посполитої. Основоположним у цьому контексті законодавчим документом щодо реформування сільської гміни Польщі став Закон “Про часткову зміну устрою територіального самоврядування” 1933 р.

Вкажемо, що адміністративно-правові міркування доповнювались політичними – бажанням політичної еліти Польщі об’єднати усі територіально-адміністративні одиниці держави в злагоджений політичний організм.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ustawa gminna z dnia 12 Sierpnia 1866. Ustawy o Obszarach dworskich i o Reprezentacji powiatowej, Ordynacja wyborcza dla Gmin i powiatowa obowiązujące dla Galicji wraz z W. Ks. Krakowskiem tudzież Ustawy państwowe o zasadniczych podstawach urzędzenia Gmin o przynależności do Gminy z dodanym rejestrem abecedowym. (1867).
2. Strzewski J. (1922). *Nasza konstytucja a samorząd*. Warszawa: Nakładem redakcymiesięcznika polit.-gosp. drogi polski.
3. Kumaniecki K. W. (1920). *Ustrój gminy wiejskiej w Polsce*. Krakow: nakładem Krakowskiej spolki wydawniczej.
4. Pazdro Z. (1939). *Przemiany ustrojowe samorządu terytorialnego na obszarze b. Galicji (1918-1938)*. Lwów: Pierwsza Związkowa Drukarnia.
5. Ustawa z dnia 13 marca 1889, zaprowadzająca ustawę gminną dla miast: Biała, Bochnia, Brody, Brzeżany, Buczacz, Drohobycz, Gorlice, Gródek pod Lwowem, Jarosław, Jasło, Jaworów, Kołomyja, Krosno, Nowy Sącz, Podgórze, Przemyśl, Rzeszów, Sambor, Sanok, Śniatyn, Sokal, Stanisławów, Stryj, Tarnopol, Tarnów, Trembowla, Wadowice, Wieliczka, Złoczów, Żółkiew (1892).
6. Ustawa z dnia 3 lipca 1896 roku zaprowadzająca ustawę gminną dla miast nieobjętych ustawą z 13 marca 1889 roku. No. 51 (1896).
7. *Samorząd Terytorialny. Kwartalnik, poświęcony teorii o życiu samorządu terytorialnego*. (1931). (Zeszyt 3-4). Warszawa.
8. Макарчук О. Г. (2014). П’ята курія у боротьбі за політичні та економічні права (на матеріалах Західної України кін. XIX – поч. XX ст.). *Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. Держава та армія*. № 809. С. 33–36. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/27267/1/008-033-036.pdf>
9. Ustawa z dnia 26 lipca 1919 r. o połączeniu obszarów dworskich z gminami, obowiązująca na terytorium b. Galicji. Nr 67. Poz. 404. (1919).
10. Behr, J. (2015). Ewolucja gminy w Rzeczypospolitej Polskiej – zarys problematyki. *Folia Iuridica Universitatis Wratislaviensis*. Vol. 4 (1). S. 285–302.
11. *Skorowidz miejscowosci Rzeczypospolitej Polskiej*. (1924). Tom XIII. Wojewodztwo Lwowskie. Warszawa.
12. ДАЛО (Державний архів Львівської області). Ф. 7. Оп. 3 Спр. 258. 321 арк.
13. *Rocznik “Gminy” 1920 r. Przewodnik dla Urzędów gminnych i działaczy w gminie*. (1920). Warszawa: Wydawnictwo biura pracy Społecznej.
14. Ustawa z dnia 23 marca 1933 roku o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego. Nr 35. poz. 294. (1933).

REFERENCES

1. *Ustawa gminna z dnia 12 Sierpnia 1866. Ustawy o Obszarach dworskich i o Reprezentacji powiatowej, Ordynacja wyborcza dla Gmin i powiatowa obowiązujące dla Galicji wraz z W. Ks. Krakowskiem tudzież Ustawy państwowe o zasadniczych podstawach urzędzenia Gmin o przynależności do Gminy z dodanym rejestrem abecedowym*. [The law of a gmina of August 12th 1866. The laws on pans’ estates and representatives of povits, Law on elections at gminas and povits, obligations in Halychyna with the Great Principality of Krakow] (1867). [in Polish].

2. Strzewski J. (1922). *Nasza konstytucja a samorząd*. [Our constitution and local self-government] Warszawa: Nakładem redakcymiesięcznika polit.-gosp. drogi polski. [in Polish].
3. Kumaniecki K. W. (1920). *Ustroj gminy wiejskiej w Polsce*. [The structure of the rural gmina in Poland] Krakow: nakładem Krakowskiej spolki wydawniczej. [in Polish].
4. Pazdro Z. (1939). *Przemiany ustrojowe samorządu terytorialnego na obszarze b. Galicji (1918–1938)*. [The systematical changes of local self-government in former Halychyna]. Lwow: Pierwsza Związkowa Drukarnia. [in Polish].
5. *Ustawa z dnia 13 marca 1889, zaprowadzająca ustawę gminną dla miast: Biała, Bochnia, Brody, Brzeżany, Buczacz, Drohobycz, Gorlice, Gródek pod Lwowem, Jarosław, Jasło, Jaworów, Kołomyja, Krosno, Nowy Sącz, Podgórze, Przemyśl, Rzeszów, Sambor, Sanok, Śniatyn, Sokal, Stanisławów, Stryj, Tarnopol, Tarnów, Trembowla, Wadowice, Wieliczka, Złoczów, Żółkiew*. [Law of March 13th 1889 introducing the law of gminas for cities: Biała, Bochnia, Brody, Berezhany, Buchach, Drohobych, Gorlice, Horodok під Львовом, Jarosław, Yavoriv, Kolomyia, Krosno, Nowy Sącz, Podgórze, Przemyśl, Rzeszów, Sambir, Sanok, Sniatyn, Sokal, Stanyslaviv, Stryi, Ternopil, Tarnów, Terebovlia, Wadowice, Wieliczka, Zolochiv, Zhovkva]. Złoczów: Nakładem i drukiem O. Zuckerkandla i Syna pod zarządem Wilhelma Zuckerkandla. (1892). [in Polish].
6. *Ustawa z dnia 3 lipca 1896 roku zaprowadzająca ustawę gminną dla miast nieobjętych ustawą z 13 marca 1889 roku*. [Law of July 3th introducing the law of gminas for cities that were not included in the law of March 13th 1889]. Dziennik Ustaw i Rozporządzeń Krajowych dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem. Nr 51. (1896). [in Polish].
7. *Samorząd Terytorialny*. [Territorial self-government]. Kwartalnik, poświęcony teorii o życiu samorządu terytorialnego. (1931). Zeszyt 3-4. Warszawa. [in Polish].
8. Makarchuk, O. H. (2014). *P'iata kuria u borot'bi za politychni ta ekonomichni prava (na materialakh Zakhidnoi Ukrainy kin. XIX – poch. XX st.)*. [Fifth curia in the fight for political and economical rights (based on the materials of Western Ukraine from the end of XIX century to the beginning of XX century)]. *Visnyk Natsional'noho universytetu "L'vivs'ka politekhnikha"*. Derzhava ta armii. No. 809. S. 33–36. [in Ukrainian]. Elektronnyj resurs. Rezhym dostupu: <http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/27267/1/008-033-036.pdf>
9. *Ustawa z dnia 26 lipca 1919 r. o połączeniu obszarów dworskich z gminami, obowiązująca na terytorium b. Galicji*. [Law of July 26th on merging pans' estates and gminas entered into force in the former Halychyna]. Nr 67. Poz. 404. (1919). [in Polish].
10. Behr, J. (2015). *Ewolucja gminy w Rzeczypospolitej Polskiej – zarys problematyki*. [The evolution of gmina in Second Polish Republic]. *Folia Iuridica Universitatis Wratislaviensis*. Vol. 4 (1). S. 285–302. [in Polish].
11. *Skorowidz miejscowosci Rzeczypospolitej Polskiej*. [Census in Second Polish Republic]. (1924). Tom XIII. Wojewodztwo Lwowskie. Warszawa. [in Polish].
12. DALO (Derzhavnyi arkhiv Lvivskoi oblasti). [State Archive of Lviv Oblast]. F. 7. Op. 3. Spr. 258. 321 ark. [in Polish].
13. *Rocznik "Gminy" 1920 r. Przewodnik dla Urzędów gminnych i działaczy w gminie*. [The "Gminy" annual 1920. The guide for heads of gminas]. (1920). Warszawa: Wydawnictwo biura pracy Społecznej. [in Polish].
14. *Ustawa z dnia 23 marca 1933 roku o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego*. [Law of March 23th 1933 on partial change of territorial self-government]. Nr 35. poz. 294. (1933). [in Polish].

Дата надходження: 08.01.2021 р.

Nataliia Zakharchyn

Ukrainian National Forestry University,

Department of Ukrainian History, Economic Theory and Law,

Candidate of Historical Sciences, Associate Professor

LEGISLATIVE CONDITIONS FOR REFORMING THE GMINA ORGANIZATION IN THE HALYCHYNA IN 20–30s OF THE XX CENTURY

The development of restored in 1918 Poland required new conceptual views and actions in the political and legal sphere. Consequently, interwar Poland (1918–1939) needed the unification of territorial administrative units and related authorities to one stable component. First of all, this unification was important for the gmina organization, which, in Poland before the 1930s, stood out with heterogeneity. The reform, performed in 1933, introduced the one single "collective" gmina (gmina zborowa) for all regions of the Second Polish Republic. This type of gmina didn't exist in the Halychyna. Here, since Austro-Hungarian rule, existed a so-called "odynochna" gmina that differed from the

proposed concept of unification. In connection to this, the article aims to analyze the basics of legislative regulation of gmina functioning in the Halychyna at the end of XIX – 20s of XX century, and, correspondingly, legal conditions of reforming the gmina organization in the Halychyna in the context of territorial administrative reforms in the Second Polish Republic.

The methodology of research is based on the principles of objectivity and historicism. Furthermore, such methods of research are used in the article as historic, empirical-theoretical, and general-science.

Main conclusions obtained in the research. Legislative conditions of reforming the gmina organization in the Halychyna were demanded by legislation introduced in the Austro-Hungarian monarchy. Some surface legislative novations, that did not make cardinal changes in gmina functioning, were introduced practically simultaneously with the declaration of independence of Poland (1918). Polish legislators sought ways of unification the administrative organization by introducing the single “collective” gmina throughout the Second Polish Republic. The fundamental legislative instrument for reforming a rural gmina in Poland was Law “On the partial change of the organization of territorial self-government” 1933.

Key words: municipal law, local self-government, administration in the Halychyna as part of the Second Polish Republic, gmina.